

Biografia naukowa
Prof. dr hab. Aliny Aleksandrowicz-Ulrich

Alina Aleksandrowicz urodziła się 13 IV 1931 roku w Borunach na Wileńszczyźnie w rodzinie mocno wkorzonej w polskie tradycje patriotyczne i kulturowe Kresów Wschodnich. Rodzice Michał i Stefania pracowali jako nauczyciele. Po roku 1945, pozbawieni dorobku całego życia, osiedlili się w ramach repatriacji na Pomorzu Zachodnim. Alina Aleksandrowicz ukończyła w 1950 roku Liceum Humanistyczne w Drawsku Pomorskim z ogólnym wynikiem bardzo dobrym.

W 1950 roku rozpoczęła studia na filologii polskiej KUL, gdzie zdobywała wiedzę i umiejętności z zakresu historii literatury oraz teorii literatury pod kierunkiem prof. dr hab. Ireny Sławińskiej, prof. dr hab. Czesława Zgorzelskiego, prof. dr hab. Feliksa Araszkiewicza, prof. dr hab. Tadeusza Brajerskiego, dr. Henryka Zinsa i dr. Jerzego Starnawskiego, niebawem wybitnych polskich profesorów.

Dyplom ukończenia studiów I stopnia na KUL otrzymała w 1953 roku. Z egzaminów i kolokwii składanych na KUL uzyskała ogólną ocenę bardzo dobrą.

W roku 1953 dostała się na studia magisterskie na Uniwersytecie Warszawskim, które ukończyła w 1955 roku z ogólnym wynikiem bardzo dobrym. W czasie studiów na UW duży wpływ na ukształtowanie profilu przyszłych zainteresowań naukowych Aliny Aleksandrowicz miał wybitny znawca literatury Oświecenia i Preromantyzmu prof. dr Zdzisław Libera oraz prof. dr hab. Zofia Szmyd-towa.

Mistrzem oraz naukowym promotorem stał się prof. dr Zdzisław Libera, życzliwy recenzent i konsultant prac naukowych Prof. dr hab. Aliny Aleksandrowicz oraz Jej uczniów. Prof. dr Zdzisław Libera, człowiek o szerokich horyzontach humanistycznych, zawsze spieszący z życzliwą pomocą młodszym naukowcom, niekwestionowany autorytet moralny, umiał zdobyć zaufanie młodych badaczy i pokierować ich naukowymi losami.

Alina Aleksandrowicz podjęła w 1955 roku pracę w Katedrze Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej na stanowisku asystenta. W roku 1956 została, obok Zygmunta Łupiny, Piotra Żbikowskiego i innych, członkiem Kolegium Redakcyjnego pisma październikowej odnowy politycznej i moralnej „Pod wiatr”.

Pierwsze rozprawy naukowe Alina Aleksandrowicz poświęciła problematyce satyry oświeceniowej, środowisku literackiemu Puław i folklorystyce literackiej. Promotorem dysertacji doktorskiej pt. „Naruszewicz jako satyryk” była prof. dr Janina Gorbaczowska, konsultantami naukowymi — prof. dr Zdzisław Libera i prof. dr Maria Żmigrodzka. Obrona pracy doktorskiej odbyła się 9 marca 1962 roku. Recenzenci dysertacji — prof. dr Zdzisław Libera i prof. dr Juliusz Nowak-Dłużewski — bardzo wysoko ocenili naukowe rozważania, wnikliwość analiz literackich i szerokość horyzontów badawczych Aliny Aleksandrowicz.

Od 1 X 1962 roku Alina Aleksandrowicz została adiunktem w Katedrze Historii Literatury Polskiej II, kierowanej przez prof. dr Marię Żmigrodzką. W roku 1964 poszerzona i przeredagowana praca doktorska Aliny Aleksandrowicz ukazała się drukiem w prestiżowej serii „Studiów z okresu Oświecenia” IBL PAN pt. *Twórczość satyryczna Adama Naruszewicza* (Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków 1964, s. 320) i uzyskała pozytywne oceny specjalistów epoki.

Celem zbierania materiałów do pracy habilitacyjnej oraz poszerzenia wiedzy filologicznej o najnowsze opracowania obcojęzyczne odbyła w 1965 roku czteromiesięczny staż naukowy w Paryżu. Korzystała ze stypendium Rządu Francuskiego w L'École des Hautes Études.

W roku 1969, mając poważnie zaawansowaną pracę habilitacyjną uzyskała stanowisko docenta etatowego i objęła funkcję prodziekana Wydziału Humanistycznego do spraw dydaktycznych, którą pełniła do roku 1978 (trzy kadencje). Cieszyła się dużą sympatią młodzieży, także ze względu na rozwijanie zasad samorządu studenckiego. Rozprawę habilitacyjną poświęciła nieznannej twórczości Marii z ks. Czartoryskich Wirtemberskiej, opracowaną w oparciu o trudne i długotrwałe kwerendy archiwalne, prowadzone w bibliotekach polskich i obcych. Kolokwium habilitacyjne odbyło się w UMCS 14 listopada 1974 i zatwierdzone zostało przez CKK 24 lutego 1975 roku. Alina Aleksandrowicz-Ulrich uzyskała stopień naukowy doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie historii literatury polskiej. Recenzenci rozprawy habilitacyjnej — prof. dr Zdzisław Libera z UW, prof. dr Mieczysław Piszczkowski z UJ i prof. dr Maria Grzędzielska z UMCS wysoko ocenili nowatorskie walory rozprawy i szerokie horyzonty badawcze Jej dotychczasowego dorobku naukowego.

Profesor Zdzisław Libera napisał: „[...] odnaleziony przez doc. dr Alinę Aleksandrowicz materiał literacki poszerza i pogłębia wiedzę o życiu i twórczości

znakomitej pisarki i jest źródłem wielu informacji odnoszących się do historii literatury i obyczaju z przełomu XVIII i XIX wieku [...]. Autorka wykazała się znaczną kulturą historyczną i teoretycznoliteracką. Dowiodła także, że znane są jej problemy komparatystyki współczesnej.”

Profesor dr hab. Maria Grzędzielska stwierdziła: „Rozległość horyzontów i perspektyw badawczych łączy się u Autorki z interesującym kontrastowaniem całości oraz celną stylistycznie formą podawczą. Obok tego widać w pracy pełną świadomość metodologiczną, popartą również rozległą w tym zakresie wiedzą. [...] Proces historycznoliteracki w badaniach Autorki uzyskał dopełnienie cenne i nowe. Pomnażają one stan wiedzy o zbyt sumarycznie dotychczas traktowanym przełomie. Dojrzałość naukowa rozprawy »Nieznana twórczość Marii z Czartoryskich Wirtemberskiej« jest niewątpliwa. Doc. dr Alina Aleksandrowicz staje się znanym i poszukiwanym wśród historyków literatury polskim pisarzem.”

Profesor Mieczysław Piszczkowski stwierdził: „Praca doc. dr Aliny Aleksandrowicz wzbogaca naszą wiedzę o polskich autorach [...] Książka o nieznannej twórczości Marii z ks. Czartoryskich Wirtemberskiej, napisana żywo i interesująco, przynosi cenne wyniki naukowe, ważne zarówno dla poznania talentu tej pisarki, jak i całego okresu tworzącego przeszłość pomiędzy dobą stanisławowską a późniejszym rozwojem literatury polskiej XIX stulecia.”

Od roku 1972 kierownik Zakładu Historii Literatury Polskiej — zainicjowała bardzo dynamicznie się rozwijające i nie prowadzone w tej skali w innych uczelniach badania nad literaturą przełomu XVIII i XIX wieku, szczególnie w jej nurcie preromantycznym. Z tego zakresu powstało, niezależnie od rozpraw Autorki, wiele wartościowych prac magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych. Alina Aleksandrowicz podjęła badania trudne, wymagające niejednokrotnie długofalowych poszukiwań archiwalnych i interpretacji nieznanych, a ważnych dla kultury polskiej rękopisów. Interesowało ją szczególnie życie literackie dworskich ośrodków Czartoryskich w Warszawie, Powązkach, Puławach, Sieniawie, Wysocku, Paryżu itp. Wspomniane ośrodki, źródło promieniowania patriotycznego, kulturowego, literackiego skupiały wielu wybitnych pisarzy, pedagogów, artystów, polityków. Do zasług Pani Profesor należy również zainicjowanie badań w Zakładzie z zakresu folklorystyki literackiej i antropologii kulturowej, co znalazło wyraz w problematyce prac magisterskich, doktorskich, habilitacyjnych.

W roku 1977 otrzymała stypendium Rządu Francuskiego i odbyła 6-miesięczny staż naukowy w Paryżu pod patronatem Centre National des Oeuvres Universitaires et Scolaires. Staże naukowe w Paryżu pozwoliły Prof. Alinie Aleksandrowicz na przyswojenie najnowszych metod badawczych i pogłębienie wiedzy z zakresu historii literatury europejskiej, szczególnie francuskiej, co znalazło wyraz w problematyce prac naukowych oraz w tematyce kierowanych przez nią prac magisterskich i doktorskich.

W roku 1980 Alina Aleksandrowicz-Ulrich uzyskała tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego. Recenzentami w przewodzie profesorskim byli — prof. dr Maria Żmigrodzka z Instytutu Badań Literackich PAN, prof. dr Zdzisław Libera z UW i prof. Maria Grzędzielska z UMCS. Podkreślali oni, że dorobek naukowy Aliny Aleksandrowicz spotkał się z dużym uznaniem w ogólnopolskim środowisku polonistycznym, a Jej gruntowne, oparte na materiałach archiwalnych, trudne w wykonaniu prace naukowe wchodzą szybko do obiegu czytelniczego i naukowego. Przynoszą, jak pisała prof. dr Maria Żmigrodzka, ciekawe rozwiązania interpretacyjne i zawsze uzupełniają jakąś lukę w badaniach.

W 1992 roku Alina Aleksandrowicz-Ulrich uzyskała stanowisko profesora zwyczajnego w UMCS. Jako nauczyciel akademicki ma również ogromne zasługi w zakresie kształcenia wysoko wykwalifikowanej kadry polonistycznej. Pod jej kierunkiem ponad 400 studentów filologii polskiej na studiach dziennych i zaocznych uzyskało stopień magistra. Wielu z tych absolwentów jest nauczycielami akademickimi na filologii polskiej, filozofii, pedagogice, wielu zajmuje odpowiedzialne funkcje w szkołach, wydawnictwach, domach kultury. Wielu kształci się dalej na studiach podyplomowych i doktoranckich. Wypromowała 14 doktorów nauk humanistycznych. Dalsze przewody doktorskie znajdują się w toku. Prace doktorskie pisane pod Jej kierunkiem odznaczały się rzetelnością badań, wysokim poziomem naukowym, bogactwem materiałów, co stwierdzali recenzenci dysertacji.

Prowadziła zajęcia na studiach dziennych, zaocznych, podyplomowych i doktoranckich. Wygłaszała wykłady z historii literatury Oświecenia i Preromantyzmu, literatury powszechnej, literatury Romantyzmu, historii kultury. W okresie, kiedy istniała w UMCS etnografia, prowadziła wykłady z folkloru obrzędowego, gatunków literatury tradycyjnej, folklorystyki literackiej. Wykłady specjalistyczne i monograficzne poświęcała arcydziełom literatury Oświecenia, Preromantyzmu i Romantyzmu, ośrodkom życia literackiego w Polsce i folklorystyce literackiej, szczególnie symbolice roślinnej, motywom agrarnym, tellurycznym, astralnym i solarnym. Przygotowała do druku 2 kolejne książki monograficzne i 3 wsółautorskie oraz 1 antologię.

Od roku 1981 do 1989 (trzy kadencje) Profesora była członkiem z wyboru Komitetu Nauk o Literaturze PAN. Funkcję tę pełniła również w latach 1997-1999.

Własne zainteresowania naukowe koncentruje na problematyce Oświecenia, Preromantyzmu, wczesnego Romantyzmu, ośrodkach życia kulturowego i literackiego oraz folklorystyce literackiej. Interesują ją zjawiska kulturowe i literackie drugiej połowy XVIII i pierwszej połowy XIX wieku, ich wartości i usytuowanie w literaturze europejskiej, szczególnie francuskiej; satyra wieku XVIII, synteza monograficzna działalności dworów Czartoryskich w XVIII i XIX wieku jako

ośrodków promieniowania kulturowego, literackiego, patriotycznego, folklorystyka literacka, nieprofesjonalna twórczość poetycka. Ma w dorobku 170 pozycji opublikowanych i 25 znajdujących się w druku. Jest autorką 6 książek i współautorką (rozdziały) 26 książek.

Do najczęściej cytowanych książek i rozpraw Aliny Aleksandrowicz należą: *Twórczość satyryczna Adama Naruszewicza*, Zakład Narodowy Ossolińskich, Wrocław 1964; *Z kręgu Marii Wirtemberskiej*, PIW, Warszawa 1978; *Maria Wirtemberska. Niektóre zdarzenia, myśli i uczucia doznane za granicą*, PIW, Warszawa 1978; *Jan Pocek. Poezje*, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1980; *Izabela Czartoryska. Polskość i europejskość*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 1998 oraz rozdziały w książkach zbiorowych: *Rok monarchii konstytucyjnej. Piśmiennictwo polskie lat 1791–1792 wobec Konstytucji 3 Maja*, IBL PAN 1992; *Literacka symbolika roślin*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1997; *Lustra historii. Rozprawy i eseje poświęcone prof. Marii Żmigrodzkiej*, Wydawnictwo IBL, Warszawa 1998 itd.

Profesor Alina Aleksandrowicz-Ulrich sprawowała od 1972 roku aż do odejścia na emeryturę w roku 2001 funkcję kierownika zakładu Historii Literatury Polskiej. Zespół, którym się opiekowała, uczestniczył aktywnie w życiu naukowym, dydaktycznym, wydawniczym UMCS i innych polskich uczelni. Pięciu z jej uczniów z Zakładu Historii Literatury Polskiej uzyskało stopień doktora, dwu doktora habilitowanego i następnie stanowiska profesora UMCS. Dwa dalsze przewody habilitacyjne zmierzają do finału. Prof. dr hab. Barbara Czwornóg-Jadczakowa, pierwszy magister i doktor Aliny Aleksandrowicz, objęła po Niej kierownictwo Zakładu Historii Literatury Polskiej.

Od roku 1980 aż do odejścia na emeryturę (2001) Alina Aleksandrowicz-Ulrich była redaktorem naukowym sekcji filologicznej „Annales UMCS” (*Philologiae*), przyczyniając się wydatnie do aktywizacji naukowej środowiska humanistycznego. Pod jej redakcją ukazało się 18 tomów „Annales”, w tym 5 monograficznych: 1. *Oświecenie. Preromantyzm. Romantyzm* (1984); 2. *Folklor. Folklorystyka* (1987); 3. *Kultura i obyczaj* (1993); 4. *Wolność w życiu narodów i jednostek* (1994/1995); 5. *Romantyzm* (2001).

Od początków pracy naukowej Pani Profesor bardzo aktywnie uczestniczy w ogólnopolskim życiu naukowym przedstawiając referaty na konferencjach poświęconych literaturze, kulturze, folklorystyce, a odbywających się w Warszawie, Wrocławiu, Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Łodzi, Toruniu, Bydgoszczy, Rzeszowie, Olsztynie, Białymstoku, Siedlcach, Puławach, Kazimierzu. Jest często powoływana przez ośrodki akademickie do recenzowania prac doktorskich, habilitacyjnych, awansów profesorskich. Prowadzi, również na emeryturze, ciesząc się dużym powodzeniem seminarium doktoranckie i zajęcia zleczone na filologii polskiej oraz uczestniczy aktywnie w ogólnopolskich pracach wydawniczych

i życiu naukowym. Jej biogram naukowy umieściła m.in. *International Biographical Centre. Cambridge England, International Who's Who of Professional and Business Women* (American Biographical Institute), *Złota Księga Nauki Polskiej. Naukowcy przełomu wieków*.

Jest członkiem założycielem Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym, członkiem Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza, członkiem International Organization für Volkskunst; członkiem Towarzystwa Bibliofilów; honorowym członkiem Rady Naukowej Stowarzyszenia Twórców Ludowych; członkiem Rady Naukowej Krajowego Domu Twórczości Ludowej.

Otrzymała Nagrodę Ministra Szkolnictwa Nauki i Techniki III stopnia za wyróżniającą się pracę habilitacyjną — 1975; Nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki II stopnia za osiągnięcia w dziedzinie badań naukowych — 1979; Wojewódzką Nagrodę Społeczno-Kulturową za całokształt działalności w upowszechnianiu kultury ludowej — 1982; Dyplom Honorowy Ministra Kultury i Sztuki — za osiągnięcia w upowszechnianiu kultury — 1986.

Odnaczona została Złotym Krzyżem Zasługi (1971); Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1976); Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1980); Tytułem Honorowym — Zasłużony Nauczyciel Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (1982); Odznaką — Zasłużony Działacz Kultury (2001).

Barbara Czwórńóg-Jadczak